

Research Paper

Identification of the Determinants Influencing the Emergence and Control of Corruption in Iran's Football Industry

Mohammad Amin Savari^{1*} , Farzam Farzan² , Mohammad Ehsani³ , Yong Jin Yoon⁴

Received: Apr 10, 2025

Revised: June 21, 2025

Accepted: June 21, 2025

ABSTRACT

Objective: This study investigated the emergence and persistence of corruption in Iran's football industry. It aimed to identify the institutional, structural, and cultural determinants of systemic corruption, with the objective of developing a conceptual and strategic framework to enhance governance in professional football.

Methodology: A qualitative research design based on Glaserian Grounded Theory was adopted. Data were gathered through thirteen in-depth, semi-structured interviews with football specialists and key informants from Iran, the United States, Italy, Australia, Qatar, and Iraq. The analytical process involved open, selective, and theoretical coding, conducted using MAXQDA 2024. The resulting conceptual model was developed in accordance with Glaser's 6C framework, which includes Causes, Contexts, Conditions, Covariance, Contingency, and Consequences.

Results: The findings demonstrated that corruption within Iran's football industry is deeply rooted and structurally embedded. Key contributing factors included weak institutional governance, political influence, opaque economic practices, a cultural tolerance for corruption, ineffective monitoring systems, and dysfunction within the judicial apparatus. The central phenomenon identified was systemic corruption in the governance of football. Ten overarching themes were incorporated into the final conceptual model, capturing the complexity and multi-layered nature of the issue.

Conclusion: Addressing corruption in football requires comprehensive institutional reform, the establishment of independent oversight bodies, the deployment of transparency-enhancing technologies, the promotion of integrity-driven values, and the consistent enforcement of legal and regulatory frameworks. The conceptual model developed in this study provides a strategic foundation for policymakers and football administrators, particularly in contexts marked by fragile governance systems.

Keywords: Football Governance; Systemic Corruption; Glaserian Grounded Theory; Institutional Reform, Transparency; Anti-Corruption Strategy

1. Ph.D. Student in Sport Management, Faculty of Sports Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. (**Corresponding author**)
2. Associate Professor of Sports Management, Faculty of Sports Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.
3. Professor of Sport Management, Department of Sport Sciences, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.
4. Professor of Sport Management, Department of Sports Industry Studies, Yonsei University, Seoul, South Korea.

* Corresponding author's e-mail address: Amin.sr97@gmail.com

Cite this article: Savari, M.A., Farzan, F., Ehsani, M., & Yoon, Y.J. (2026). Identification of the Determinants Influencing the Emergence and Control of Corruption in Iran's Football Industry. *Journal of Sport Management and Development*, 15(1), 1-24

DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD.2025.30320.2976>

Extended Abstract

Introduction and State of Problem

Football, a transnational and highly influential phenomenon, transcends the boundaries of sport and serves as a stage for political, economic, and social interests. Within this complex arena, corruption has emerged not as isolated misconduct but as a systemic, institutionalized problem, sustained by weak governance, political interference, opaque finances, and cultural tolerance for wrongdoing. Although international bodies have repeatedly attempted to address the issue, their policies remain largely reactive, fragmented, and lacking a solid theoretical foundation. Comparative analysis of how football corruption takes shape and is controlled in different countries can illuminate its root causes and operating mechanisms, providing the basis for a conceptual model that supports evidence based and effective policymaking. Guided by Glaserian Grounded Theory, this study aims to fill that critical gap in the literature.

Methodology

This study was conducted within an interpretivist paradigm and followed an inductive reasoning approach, aiming to develop a context-sensitive theory grounded in empirical qualitative data. To examine how corruption in football is formed and controlled, we adopted a qualitative design based on the Glaserian version of Grounded Theory. Rather than imposing a predefined framework, this method lets theoretical constructs emerge directly from the data.

The research population comprised individuals with relevant expertise and lived experience: football-federation officials, international referees, sports journalists, university scholars in sport and legal studies, and civil-society activists familiar with football-related corruption in six countries (Iran, the United States, Australia, Italy, Qatar, and Iraq). Participants were recruited through purposive and snowball sampling. In total, 13 in-depth semi-structured interviews were conducted, and data collection continued until theoretical saturation was reached.

Interview transcripts were analysed in MAXQDA 2024 using the classic three-step Glaserian coding procedure (open, selective, and theoretical coding). In the first step, 455 open codes were generated and, through constant comparison, clustered into concepts and categories. During selective coding, these categories were integrated around the core phenomenon of systemic corruption in football governance. Finally, a conceptual model was developed using Glaser's 6C framework, which encompasses causes, context, intervening conditions, core phenomenon, strategies, and consequences.

To ensure the validity and reliability of the findings, we employed member checking, inter-coder agreement, and external audits by independent reviewers. The inter-coder reliability rate exceeded 86 percent, indicating strong consistency and credibility in the analytical process and enhancing the overall rigor and trustworthiness of the study.

Results

The analysis of 13 in-depth, semi-structured interviews collected in six countries (Iran, the United States, Australia, Italy, Qatar, and Iraq) shows that corruption in football is systemic and deeply entwined with dysfunctional governance structures and persistent institutional weaknesses. Using

open, selective, and theoretical coding, we identified 455 initial codes that condensed into 10 key categories and, ultimately, 7 overarching theoretical codes. The core phenomenon, systemic corruption in football governance, was mapped with Glaser's 6C model, which covers causes, contexts, intervening conditions, the core phenomenon itself, strategies, and consequences.

At the causal level, weak managerial structures, limited financial transparency, political interference, and informal economic practices emerged as the main drivers of corruption. When these drivers intersect with contextual conditions such as cultural tolerance of corruption, legal loopholes, and federations that depend heavily on political or financial power, corruption becomes institutionalised within football systems. Among the most prominent categories are "Political interference and the instrumental use of football," which shows how elites in Iran, Iraq, Italy, and Qatar exploit the sport to legitimise power and control society; "Financial corruption networks, mafias, and illegal betting," which reveal organised schemes that fix matches, launder money, and manipulate formal structures; and "Weak oversight institutions and judicial inefficiency," which create an environment where corrupt practices persist and offenders enjoy impunity.

The absence of institutional accountability, the inefficiency of legal frameworks, and the lack of targeted anti-corruption education further normalise corruption in many of the countries studied; corrupt acts are routinely accepted as standard managerial practice. During theoretical coding, the interplay among these categories was synthesised within the 6C framework, yielding a comprehensive model that links causal factors, structural and cultural conditions, intervening influences, coping strategies, and the ethical and social consequences of corruption around the core phenomenon. According to this model, lasting reform in football governance will require systemic restructuring, genuinely independent monitoring bodies, transparency-enhancing technologies, and the institutionalisation of ethical training and education.

Discussion and Conclusion

This comparative study investigated how corruption emerges and is controlled in football across six countries, using Glaserian Grounded Theory as the methodological guide. The evidence shows that corruption in these football systems is neither isolated nor incidental; it is deeply embedded, systemic, and institutionalized. The core category, systemic corruption in football governance, anchors a final model built on Glaser's 6C framework (Causes, Contexts, Conditions, Covariance, Contingency, and Consequences), offering a full picture of the corruption cycle in varied national settings.

Data analysis indicates that dysfunctional governance, institutional opacity, weak oversight, and judicial inefficiency are the primary enablers of corruption in football. Political interference, the use of football for non-sporting agendas, financial-misconduct networks, illegal betting, and the lack of structured ethical training further entrench corrupt practices. In Iran, Iraq, and Qatar, where football governance is highly centralized and state controlled, corruption is driven by top-down decision making, financial dependence, and limited institutional autonomy. In the United States and Australia, despite robust legal systems, problems persist because enforcement is uneven and betting markets and financial flows remain under-regulated.

Corruption in football is therefore more than an economic crime or on-field irregularity; it reflects wider governance failures and clashing systemic interests. The findings confirm earlier

research and highlight the need for a multilayered, context-sensitive, systems-based response. Effective anti-corruption policy must target governance reform, financial transparency, institutional independence, digital oversight tools, and professional ethics at every tier of football administration. The conceptual model developed here gives policymakers, administrators, and international governing bodies a practical blueprint for creating evidence-based, context-specific anti-corruption programs. By exposing the complex and often hidden dynamics of football corruption, this study underscores the urgency of political resolve, institutional transparency, and systemic accountability in confronting this pervasive challenge.

Originality/Value

The primary contribution of this study lies in its innovative application of the Glaserian Grounded Theory methodology to conduct a cross-national comparative analysis of corruption in football. By grounding the research in empirical field data and deliberately avoiding reliance on pre-existing theoretical frameworks, the study generates a context-sensitive and theoretically robust model that captures the structural dynamics of corruption and the mechanisms for its control.

A further contribution is the systematic identification of both shared and country-specific theoretical codes, culminating in the articulation of the core phenomenon: systemic corruption embedded within the governance structures of football. The study highlights that, in the absence of comprehensive structural reforms and the establishment of independent, transparent, and accountable institutions, anti-corruption efforts are likely to remain superficial and unsustainable. It argues that only through the convergence of political will, institutional transparency, and the promotion of an anti-corruption culture can meaningful progress be made toward restoring legitimacy and credibility in football governance.

Research Limitations/Implications

A key limitation of this study was the difficulty in gaining access to knowledgeable and candid informants on the topic of football-related corruption in certain contexts—particularly in countries characterized by restricted political environments or underdeveloped regulatory frameworks. The sensitivity of the subject often led to self-censorship among participants, which limited the depth and openness of some responses and presented challenges in obtaining fully transparent data.

Additionally, linguistic, cultural, and institutional differences across the selected countries added layers of complexity to the comparative analysis, potentially affecting the consistency of interpretations and thematic coding. The sample size was limited to thirteen interviews, due to both practical constraints and the achievement of theoretical saturation. While this relatively small number may limit the generalizability of the findings, it is important to emphasize that the objective of this study was not statistical generalization but rather the development of grounded theory. As such, the study prioritizes theoretical depth and conceptual rigor over breadth of representation.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

Verbal consent was obtained from all interviewees, and all ethical considerations were observed throughout the research.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

No artificial intelligence tools were used in this research.

Funding

No organizational financial resources were used.

Authors' contribution

This study was conducted as part of a doctoral dissertation. The first author was responsible for the research design, data collection, statistical analysis, and initial and final drafting of the article. The second author supervised the research process, reviewed and edited the scientific content. The third author provided guidance in structuring the final version and making content revisions. The fourth author contributed to the research design and provided scientific consultation and supervision throughout the research process.

Conflict of interest

There is no conflict of interest.

Acknowledgments

We sincerely appreciate all the contributors from various countries who supported this research by sharing their valuable experiences.

References

- Lofli, R., & Essaoudi, M. (2024). Corruption in sport: Who corrupts whom, where, when, why and how? *International Journal of Information Technology and Applied Sciences*, 6(1), 11–21. [Link]
- Seyed Bagheri, S. M., Norouzi Seyed Hosseini, R., Safari, M., & Sharifian, A. (2024). Identifying the factors affecting the development of the underground economy in the sports industry (Study of Iranian football). *Journal of Sport Management and Development*, 13(4), 52–82. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2023.23244.2741] [In Persian]
- Mansouri, H., Sadeghi Boroujerdi, S., Dickson, G., & Norouzi Seyed Hosseini, R. (2024). The financial corruption process in the Iranian football governance: A grounded theory. *Asian Journal of Sport History & Culture*, 3(1), 63-88. [https://doi.org/10.1080/27690148.2024.2337166]
- Hing, N., Rockloff, M., & Browne, M. (2023). A bad bet for sports fans: The case for ending the “gambification” of sport. *Sport Management Review*, 26(5), 788–812. [https://doi.org/10.1080/14413523.2023.2260079]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شناسایی عوامل مؤثر در بروز و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران

محمدامین سواری^{۱*}، فرزاد فرزاد^۲، محمد احسانی^۲، یونگ جین یون^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۳۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۳۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۲۱

چکیده

هدف: هدف این پژوهش، شناسایی عوامل مؤثر در بروز و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران و شناسایی عوامل نهادی، ساختاری و فرهنگی تأثیرگذار بر آن، به منظور ارائه الگویی مفهومی و راهبردی برای مقابله با فساد سیستماتیک در حکمرانی فوتبال است.

روش‌شناسی: این پژوهش با رویکرد کیفی و بهره‌گیری از نظریه داده‌بنیاد گلیزری (رهیافت نوحاسته) انجام شد. داده‌ها از طریق ۱۳ مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و متخصصان حوزه فوتبال در کشورهای ایران، آمریکا، ایتالیا، استرالیا، قطر و عراق گردآوری شده و با استفاده از کدگذاری باز، انتخابی و نظری تحلیل شدند. تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار MAXQDA 2024 صورت گرفت و مدل نهایی باتکیه بر روش ۶ C گلیزری توسعه یافت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد فساد در صنعت فوتبال ایران، ساختاری و نظام‌مند است و از تعامل مجموعه‌ای از عوامل همچون ضعف حکمرانی، نفوذ سیاسی، اقتصاد غیرشفاف، فرهنگ فسادپذیر، نبود نظارت مؤثر، و ناکارآمدی نظام‌های قضایی ناشی می‌شود. در نهایت، پدیده محوری پژوهش فساد سیستماتیک در ساختار حکمرانی فوتبال شناسایی و ده مضمون کلیدی در قالب مدل نهایی مفهوم‌پردازی شد.

نتیجه‌گیری: فساد در فوتبال تنها از طریق اصلاح ساختار حکمرانی، استقرار نهادهای مستقل نظارتی، بهره‌گیری از فناوری اطلاعات، فرهنگ‌سازی ضدفساد و اجرای دقیق و بی‌طرفانه قوانین قابل کنترل است. این مدل مفهومی، می‌تواند به‌عنوان مرجع راهبردی برای سیاست‌گذاران و مدیران فوتبال جهت تدوین برنامه‌های مقابله با فساد به‌ویژه در کشورهایی با ساختار آسیب‌پذیر مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: فساد فوتبال، نظریه داده‌بنیاد گلیزری، حکمرانی ورزشی، شفافیت، سیاست‌گذاری ضدفساد

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزش، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. دانشیار مدیریت ورزش، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.
۳. استاد مدیریت ورزش، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
۴. استاد مدیریت ورزش، گروه مطالعات صنعت ورزش، دانشگاه سنول، کره جنوبی.

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: Amin.sr97@gmail.com

استناد: سواری، محمدامین؛ فرزاد، فرزاد؛ احسانی، محمد و یون، یونگ جین. (۱۴۰۵). شناسایی عوامل مؤثر در بروز و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران. مدیریت و توسعه ورزش، ۱۵(۱)، ۱-۲۴.

DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD.2025.30320.2976>

نوآوری پژوهش و پیام کلی

نوآوری این پژوهش در بهره‌گیری از رویکرد نظریه داده‌بنیاد گلیزری برای شناسایی عوامل مؤثر در بروز و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران نهفته است؛ رویکردی که باتکیه بر داده‌های میدانی و بدون پیش‌فرض نظری، مدلی مفهومی و بومی شده از ساختار فساد و راهبردهای کنترل آن ارائه می‌دهد. همچنین، شناسایی دقیق کدهای نظری مشترک و خاص در کشورهای مختلف مانند ایران، آمریکا، ایتالیا، استرالیا، قطر و عراق و تبیین پدیده محوری فساد سیستماتیک در ساختار حکمرانی فوتبال از دیگر نوآوری‌های برجسته این مطالعه است.

مقدمه

از زمان تأسیس فدراسیون بین‌المللی فوتبال^۱ در سال ۱۹۰۴ و اتحادیه فوتبال اروپا^۲ در سال ۱۹۵۵، این دو نهاد برجسته مدیریت فوتبال همواره باهدف ترویج عدالت و حفظ روحیه دموکراتیک در محبوب‌ترین و بین‌المللی‌ترین ورزش جهان فعالیت کرده‌اند. اما فساد گسترده، تبعیض آشکار و نقض مکرر قوانین رقابت، اهداف و رسالت اصلی آن‌ها را زیر سؤال برده است. قدرت بی‌حد و حصر آن‌ها باعث شده است که به‌نوعی انحصار بر مدیریت فوتبال دست یابند (محمدی، ۲۰۲۴). در نتیجه این اقدامات برخی اصلاحات در حکمرانی صورت گرفت که شامل بهبود فرایندهای تصمیم‌گیری، انتخابات و ماندگاری مقامات، نظارت مالی و پاسخگویی بود. به‌عنوان نمونه، فدراسیون بین‌المللی فوتبال سرمایه‌گذاری‌هایی را در جهت اصلاحات مربوط به مقابله با فساد انجام دادند (فیفا، ۲۰۲۰، ب). فیلیپو^۳ (۲۰۲۱) استدلال می‌کند که موارد فساد رقابتی یا درون زمین، به دلیل نظارت نهادهای تنظیم‌کننده، حداقل است؛ اما فساد در حکمرانی چالش بزرگ‌تری محسوب می‌شود. این نوع فساد شامل تأثیرگذاری بر حامیان مالی، تخصیص بلیت‌ها و فرایندهای تخصیص و تأمین خدمات ساختمانی و سایر خدمات مرتبط است.

مسترس (۲۰۱۵) در پژوهشی انواع فساد در ورزش را به مواردی نظیر رشوه‌خواری^۴، اخاذی^۵، اختلاس^۶، خود معامله‌گری^۷، تعارض منافع^۸، سوءاستفاده از اختیارات^۹، حمایت‌های ویژه^{۱۰}، خویشاوندسالاری^{۱۱}، لابی‌گری^{۱۲}، معامله بر سر نفوذ^{۱۳}، دریافت رشوه برای بازی‌دادن^{۱۴} و سایر موارد مشابه عنوان کرد. منصوری و همکاران (۲۰۲۴) نیز در مطالعه‌ای فرآیند فساد مالی در حکمرانی فوتبال ایران را توضیح دادند که یافته‌ها حاکی از آن بود که فساد مالی در فوتبال ایران یک مسئله سیستماتیک است که دربرگیرنده‌ی چندین عامل کلیدی مانند حکمرانی ضعیف، اختلال مالی، ناکارآمدی ساختاری، سوگیری رسانه‌ای و دلالی، نواقص در قوانین و نظارت می‌باشد. علاوه بر آن، منصوری و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی فرآیند شکل‌گیری فساد در فوتبال ایران پرداختند و نشان دادند فساد در فوتبال ایران در چهار سطح اصلی شکل می‌گیرد که عبارتند از سطح چهارم (بالاترین تأثیرگذارترین سطح) مانند حاکمیت فاسد فوتبال، سطح سوم مانند اختلالات ساختاری، سطح دوم مانند قراردادهای معیوب و ضعف نظارت، سطح اول (پایین‌ترین سطح و وابسته‌ترین متغیرها) مانند اختلالات مالی، تعصب و فرصت‌طلبی و فساد منابع انسانی.

هینگ^{۱۵} و همکاران (۲۰۲۳) با بررسی پدیده قمارگونه شدن ورزش^{۱۶} در ۲۵ سال گذشته، بیان کردند که سازمان‌های ورزشی نقش مهمی در تداوم و تقویت شرط‌بندی دارند، اما با افزایش مخالفت‌های عمومی و محدودیت‌های قانونی، این مشارکت‌ها به‌طور فزاینده‌ای غیرقابل قبول خواهند شد. سیدباقری و همکاران (۲۰۲۴) در

¹ FIFA

² UEFA

³ Philippou

⁴ Bribery

⁵ Extortion

⁶ Embezzlement

⁷ Self-dealing

⁸ Conflict of Interest

⁹ Abuse of Power

¹⁰ Patronage

¹¹ Nepotism

¹² Lobbying

¹³ Influence Peddling

¹⁴ Pay to play

¹⁵ Hing

¹⁶ gambification

پژوهشی با تمرکز بر ابعاد مختلف اقتصاد زیرزمینی در فوتبال حرفه‌ای ایران، به شناسایی عوامل مؤثری همچون ضعف ساختارهای نظارتی، ناکارآمدی نظام مالیاتی، پول‌شویی، شرط‌بندی غیرقانونی و مداخلات سیاسی دولت پرداختند. علاوه بر آن هنری و همکاران (۲۰۱۹)، راهبردهایی را برای ارتقای سلامت اداری در صنعت فوتبال ایران شناسایی کرده‌اند. این راهبردها شامل ارتقای نظام‌های نظارتی، تدوین قوانین بازدارنده، آموزش تخصصی مدیران و فرهنگ‌سازی در زمینه پاسخگویی و شفافیت اداری است. درویشی و همکاران (۲۰۲۱) نیز نشان دادند نبود اراده جمعی برای مقابله با فساد، گردش بی‌ضابطه منابع مالی، مداخلات سیاسی و ضعف نظارت، از جمله مهم‌ترین زمینه‌های بروز فساد در فوتبال کشور هستند.

محمودی و همکاران (۲۰۱۷) الگویی از عوامل شکل‌گیری فساد در صنعت فوتبال ایران را ارائه داده‌اند که در آن، مؤلفه‌هایی همچون رهاسازی اخلاقی، بی‌تعهدی مدیران، فقدان محیط حقوقی مناسب، و نبود تعاملات بین‌نهادی به‌عنوان عوامل کلیدی معرفی شده‌اند. راهبردهایی چون فرهنگ‌سازی، تقویت بسترهای قانونی، و استفاده از خرد جمعی نیز از جمله پیشنهاد‌های این پژوهش برای بهبود وضعیت حکمرانی در فوتبال کشور بوده است. همچنین، یافته‌های زارع و همکاران (۲۰۱۷) نشان داد که رسانه‌های جمعی می‌توانند در کاهش فساد، افزایش شفافیت و ارتقای مشارکت شهروندی در مدیریت سازمان‌های ورزشی نقش مؤثری ایفا کنند. در سطح بین‌المللی نیز مطالعات نشان می‌دهند که فساد در فوتبال، نه تنها در کشورهایی با ساختار حکمرانی ضعیف، بلکه در جوامع توسعه‌یافته نیز به‌صورت سازمان‌یافته رخ می‌دهد. بریکنل (۲۰۱۵) در پژوهشی با تمرکز بر ورزش‌های حرفه‌ای نظیر فوتبال و راگی در کشور استرالیا، به گسترش فساد در قالب تبانی، دوپینگ و سوءاستفاده از اطلاعات داخلی پرداخته و نظریه پیشگیری موقعیتی را برای مهار این روند پیشنهاد کرده است.

در پژوهشی دیگر با تمرکز بر کشور ایتالیا، میلنکوویچ (۲۰۲۴) فوتبال را ابزار سیاسی مؤثر برای تثبیت حاکمیت و مشروعیت ایدئولوژیک توصیف می‌کند و بر پیوند فساد فوتبالی با ساختارهای قدرت تأکید دارد. در همین زمینه، هادلستون و کریسپ (۲۰۲۵) در بررسی جام جهانی ۲۰۲۲ قطر، این رویداد را ابزاری برای قدرت نرم، مشروعیت‌بخشی سیاسی و جلب توجه جهانی دانسته‌اند که همراه با اتهاماتی چون پرداخت رشوه در فرآیند میزبانی بوده است. متسون و همکاران (۲۰۱۷) سه سطح از فساد در مگارویدادهای ورزشی شامل مناقصه، ساخت‌وساز و سازماندهی را شناسایی کرده‌اند و تأکید می‌کنند که نبود شفافیت نهادی و فقدان نظارت بین‌المللی، بستر ساختاری فساد را فراهم کرده است. علاوه بر آن بررسی فساد در فوتبال عراق، بر اساس گزارش دانشگاه دوک (۲۰۲۳)، فوتبال در آن کشور نه تنها نقش ورزشی، بلکه نقشی حیاتی در بازسازی هویت ملی، ایجاد انسجام اجتماعی و بازنمایی مشروعیت دولت ایفا کرده است. با این حال، فساد ساختاری، نفوذهای سیاسی در فدراسیون فوتبال، و ناکارآمدی نهادها از موانع اساسی توسعه پایدار فوتبال در این کشور هستند. باوجود شواهد گسترده از وقوع اخاذی و رشوه‌خواری، فیفا همچنان میزبانی رقابت‌های بین‌المللی را به کشورهایی اعطا می‌کند که درگیر این نوع فسادها هستند.

حال با توجه به اینکه فوتبال، به‌عنوان پدیده‌ای فراملی و پرنفوذ، نه تنها عرصه‌ای ورزشی بلکه بستری برای تعاملات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در سطح جهانی تلقی می‌شود. درعین حال، رشد فزاینده منافع مالی، تجاری‌سازی رقابت‌ها و درهم‌تنیدگی ساختارهای حکمرانی ورزشی با سیاست و قدرت، زمینه‌ساز بروز و تداوم اشکال پیچیده‌ای از فساد در این حوزه شده است. فساد در فوتبال صرفاً به تخلفات مالی محدود نمی‌شود، بلکه ابعاد گسترده‌ای نظیر تبانی، سوءاستفاده از قدرت، تضاد منافع، و بهره‌برداری سیاسی از ساختارهای ورزشی را در بر می‌گیرد. باوجود تلاش‌های بین‌المللی و ملی برای کنترل و کاهش فساد، شواهد نشان می‌دهد که اقدامات موجود اغلب واکنشی، ناکارآمد و متکی بر سازوکارهای رسمی ناکافی هستند. از سوی دیگر، بُعد زمینه‌ای و ساختاری شکل‌گیری فساد که به طور مستقیم با

ویژگی‌های نهادی، فرهنگی و حکمرانی هر کشور مرتبط است، کمتر مورد تحلیل تطبیقی و نظری قرار گرفته است. در این میان، درک سازوکارهای شکل‌گیری و تداوم فساد، و نیز فرایندهای کنترل یا مهار آن، نیازمند نگاهی عمیق، زمینه‌مند و داده‌محور است که از چارچوب‌های سطحی فراتر رود.

هدف از انتخاب گرفتن مصاحبه در شش کشور ایران، آمریکا، استرالیا، ایتالیا، قطر و عراق در این پژوهش، پوشش طیفی از ساختارهای حکمرانی فوتبال با ویژگی‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی متفاوت و قابل‌مقایسه بوده تا امکان شناسایی الگوها و عوامل مؤثر بر فساد به صورت جامع و چندوجهی فراهم شود. ایران و عراق به عنوان کشورهایی با ساختارهای متمرکز، دولتی و مداخله‌گر در حکمرانی فوتبال انتخاب شدند. در این کشورها، فدراسیون‌های فوتبال به شدت تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مالی دولت‌ها هستند و نهادهای نظارتی استقلال کافی ندارند. کشور قطر نمونه‌ای از کشوری است که فوتبال را به عنوان ابزاری برای دیپلماسی عمومی، قدرت نرم و مشروعیت‌بخشی بین‌المللی به کار گرفته است. نقش سرمایه‌گذاری‌های کلان و میزبانی رویدادهای بزرگ مانند جام جهانی ۲۰۲۲، این کشور را به مطالعه‌ای ویژه در پیوند میان فساد و سیاست در سطح بین‌المللی تبدیل کرده است. انتخاب کشور ایتالیا به عنوان یکی از کشورهایی که فساد در فوتبال آن نه تنها سابقه‌ای طولانی و مستند دارد، بلکه در پرونده‌های بزرگ فساد سازمان‌یافته نظیر کالچوپولی^۱ نیز مطرح بوده و نمونه‌ای بارز از نفوذ مافیای اقتصادی در حکمرانی ورزشی به شمار می‌آید. ایالات متحده آمریکا و استرالیا به عنوان کشورهایی با ساختارهای توسعه‌یافته، نظام‌های حقوقی مستقل و نسبتاً شفاف انتخاب شدند. باین حال، چالش‌هایی نظیر شرط‌بندی گسترده، خلأهای نظارتی در بازارهای ورزشی و فسادهای مالی در بخش خصوصی فوتبال در آن‌ها مشاهده می‌شود. انتخاب این ضمن رعایت تنوع جغرافیایی (غرب آسیا، اروپا، آمریکای شمالی و اقیانوسیه)، امکان تحلیل پدیده فساد در زمینه‌های نهادی مختلف را فراهم می‌سازد. باتوجه به پیچیدگی پدیده فساد در فوتبال و تنوع ساختاری کشورها، مطالعه فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران با مطالعه در کشورهای منتخب (ایران، آمریکا، استرالیا، ایتالیا، قطر و عراق) با استفاده از رویکرد نظریه داده‌بنیاد گلایزری، می‌تواند به تولید نظریه‌ای زمینه‌مند و برآمده از تجارب واقعی منجر شود. این رویکرد به جای آزمون فرضیات پیشینی، به کشف مفاهیم، دسته‌بندی‌ها و فرایندهای معنادار در بسترهای خاص می‌پردازد و از این طریق امکان تبیین عمیق‌تری از ماهیت، ساختار و دینامیک فساد در فوتبال را فراهم می‌سازد؛ بنابراین، پرسش بنیادین این پژوهش آن است که فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران چگونه رخ می‌دهد و چه عوامل زمینه‌ای، ساختاری و نهادی در آن نقش دارند؟

روش‌شناسی

این پژوهش از منظر فلسفی در چارچوب رویکرد تفسیری قرار دارد و از نظر منطق استدلال، با حرکت از داده‌ها به سوی مدل‌سازی مفهومی، مبتنی بر رویکرد استقرایی است. راهبرد پژوهش، کیفی و باهدف اکتشاف مدل مفهومی برای شناسایی عوامل مؤثر در بروز و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران طراحی شده است. برای تحلیل داده‌ها، از روش نظریه داده‌بنیاد کلاسیک (رویکرد گلایزری) استفاده شد. این روش با تأکید بر پدیدارشدن مفاهیم از دل داده‌ها، بدون تحمیل الگوهای پیش‌فرض، به کشف الگوهای معنادار در فرایند فساد فوتبال ایران کمک کرد. فرایند کدگذاری داده‌ها شامل کدگذاری باز، کدگذاری انتخابی و کدگذاری نظری بود که در نهایت به توسعه مدل نهایی پژوهش منجر شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA 2024 انجام گرفت. در پژوهش حاضر روش نمونه‌گیری به صورت

¹ Mega Event

² Calciopoli

هدفمند بود و جامعه آماری این پژوهش شامل خبرگان، مدیران، مسئولان فدراسیون‌ها، روزنامه‌نگاران ورزشی، داوران بین‌المللی، اساتید دانشگاهی حوزه مدیریت ورزشی و حقوق ورزشی، و فعالان آگاه به مسائل فساد در فوتبال در کشورهای ایران، آمریکا، استرالیا، ایتالیا، قطر و عراق بود. انتخاب کشورهای ایران، قطر، عراق، ایتالیا، آمریکا و استرالیا باهدف دستیابی به تنوع مفهومی در ساختارهای حکمرانی فوتبال انجام شد. ایران به‌عنوان کشور کانونی با ساختاری دولتی و شبه حاکمیتی؛ قطر به دلیل شباهت‌های فرهنگی و استفاده از فوتبال به‌عنوان ابزار دیپلماسی؛ عراق به‌عنوان نمونه‌ای از کشور دارای بی‌ثباتی سیاسی و نهادی؛ ایتالیا به‌واسطه سابقه مستند فساد سیستماتیک فوتبالی؛ آمریکا با ساختار حقوقی و نظارتی قوی؛ و استرالیا به‌عنوان الگوی حکمرانی غیرمتمرکز و پیشگیرانه در مقابله با فساد انتخاب شدند. همچنین تلاش شد با لحاظ پراکندگی جغرافیایی در آسیا، اروپا، آمریکا و اقیانوسیه، امکان تحلیل در بسترهای مختلف فرهنگی و اقتصادی فراهم شود.

دسترسی به مصاحبه‌شوندگان خارجی از طریق پلتفرم‌های مجازی، ارتباطات دانشگاهی، معرفی توسط کارشناسان داخلی، و استفاده از روش گلوله‌برفی انجام شد. پس از شناسایی اولیه افراد دارای تخصص یا تجربه مرتبط، از طریق مکاتبات ایمیلی، تماس‌های ویدئویی و معرفی‌های متقابل، هماهنگی مصاحبه‌ها صورت گرفت. ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان، برخورداری از دانش، تجربه عملی، یا تخصص نظری مرتبط با موضوع فساد در فوتبال در کشور مربوطه بوده است. تا رسیدن به اشباع مفهومی، تعداد ۱۳ مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته در شش کشور (ایران، آمریکا، استرالیا، ایتالیا، قطر و عراق) انجام شده است. اشباع مفهومی زمانی حاصل شد که مصاحبه‌های جدید داده یا مفهوم تازه‌ای به مدل نمی‌افزود و در ادامه دو مصاحبه دیگر برای اطمینان از این مسئله نیز گرفته شد. در انجام مصاحبه‌ها از به‌منظور اطمینان از اعتبار (روایی) و اعتمادپذیری (پایایی) یافته‌های کیفی در این پژوهش، از مجموعه‌ای از تکنیک‌های متداول و معتبر در مطالعات کیفی بهره‌گیری شد. نخست، روایی توصیفی مطابق با چارچوب ارائه‌شده توسط ماکسول (۱۹۹۲) مورد بررسی قرار گرفت که به دقت و صحت توصیف داده‌ها و مشاهدات در گزارش‌های کیفی اشاره دارد. در این راستا، از استراتژی تکثیر مشاهده‌گران استفاده شد؛ بدین‌صورت که در جریان گردآوری داده‌ها، به‌ویژه در جلسات مصاحبه، دو پژوهشگر به‌صورت هم‌زمان حضور داشتند تا از تفاسیر جانبدارانه فردی جلوگیری شود. پس از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل اولیه و تدوین گزارش‌ها، روایی تفسیری با استناد به تعریف کرسول بررسی شد. این نوع روایی ناظر بر بازنمایی دقیق مفاهیم از دیدگاه مشارکت‌کنندگان است. برای این منظور، از استراتژی بازخورد مشارکت‌کننده بر اساس چارچوب جانسون^۳ (۱۹۹۷) استفاده شد؛ به این صورت که متن اولیه مصاحبه‌ها و تحلیل‌ها به مشارکت‌کنندگان ارائه شد و اصلاحات پیشنهادی آنان برای افزایش دقت مفهومی اعمال شد. همچنین، روایی نظری جهت تطبیق یافته‌های استخراج‌شده با مبانی نظری و ادبیات موضوع، به‌کار گرفته شد. در این مرحله، داده‌های کیفی با مطالعات کتابخانه‌ای و پژوهش‌های پیشین تطبیق داده شد تا هم‌راستایی نظری حفظ شود.

برای کنترل سوگیری احتمالی، از تکنیک بازتاب‌پذیری استفاده شد. بدین منظور، نتایج تحلیل‌ها به‌صورت متقابل توسط اعضای تیم پژوهش و مشارکت‌کنندگان مورد بازنگری قرار گرفت و اصلاحات لازم در جهت ارتقای دقت و بی‌طرفی علمی صورت پذیرفت. در نهایت، به‌منظور بررسی پایایی کدگذاری و اطمینان از تکرارپذیری نتایج، فرایند کدگذاری داده‌ها توسط چهار ارزیاب مستقل شامل دو همکار پژوهشی و دو متخصص خارج از گروه پژوهش مورد بازبینی قرار گرفت. نرخ توافق بین ارزیابان بالای ۸۶ درصد گزارش شد که حاکی از سطح بالای ثبات در تفسیر داده‌ها

¹ Maxwell

² Cresswell

³ Johnson

و پایایی مدل نهایی استخراج شده است. بعد از انجام مصاحبه و کدگذاری باز و انتخابی در نرم افزار مکس کیو دا نسخه ۲۰۲۴، ۴۵۵ کد اولیه از مصاحبه‌ها استخراج شد و اشباع مفهومی ایجاد شد، مضامین و دسته‌ها شکل گرفتند و ده ساختمان معنایی تحت عنوان: نظارت و کنترل، سیاست و نفوذ قدرت، ساختار مدیریتی و حاکمیتی، اقتصاد و سرمایه‌گذاری، فرهنگ و رفتار اجتماعی، ابعاد حقوقی و قضایی، بازیگران و عوامل فسادزا، شفافیت و پاسخگویی، تکنولوژی و فناوری اطلاعات و تبعات و پیامدهای فساد ایجاد شدند. پس از کدگذاری اولیه و انتخابی و تشکیل دسته‌ها و مضامین، ساختمان‌های معنایی به وجود آمدند. بر اساس رویکرد نظریه پردازری رهیافت پدیدارشنونده گلیرز، محقق به دنبال آن هست که مدل مفهومی به صورت طبیعی و از دل داده‌ها ظهور یابد. با توجه به تمرکز نسبی پژوهش بر تحلیل عمیق‌تر فساد فوتبالی در ایران، نمونه‌گیری بیشتری از ایران صورت گرفت. همچنین، به دلیل محدودیت‌های دسترسی، محدودیت زمانی و مشکلات لجستیکی، امکان انجام مصاحبه‌های گسترده در سایر کشورها فراهم نبود. به همین دلیل، برای نمونه خارجی، با روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی، متخصصانی از هر کشور انتخاب شدند که دارای دانش در زمینه فساد فوتبال بودند.

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک، ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان و معیارهای ورود به مطالعه

Table 1. Demographics, characteristics of interviewees, and inclusion criteria

کد مصاحبه Interview code	کشور Country	سن Age	مدرک تحصیلی Educational qualification	حوزه فعالیت Field of activity	مدت مصاحبه (دقیقه) Interview duration (minutes)	تاریخ مصاحبه Interview date
P1	ایران	۵۵	دکتری	مدیر فدراسیون	۲۴	۱۴۰۳/۱۲/۰۷
P2	ایران	۴۴	کارشناسی‌ارشد	مدیر فدراسیون	۱۸	۱۴۰۳/۰۹/۱۵
P3	ایران	۴۶	دکتری	داور بین‌المللی	۱۴	۱۴۰۳/۰۹/۱۶
P4	ایران	۵۱	دکتری	مدیر فدراسیون	۲۲	۱۴۰۳/۱۲/۰۷
P5	ایران	۵۴	کارشناسی‌ارشد	داور بین‌المللی	۲۱	۱۴۰۳/۰۹/۲۲
P6	ایران	۴۷	دکتری	دارای مسئولیت در فیفا	۳۱	۱۴۰۳/۰۹/۲۵
P7	ایران	۳۹	کارشناسی	روزنامه‌نگار ورزشی	۰۹	۱۴۰۳/۰۹/۲۹
P8	ایران	۶۱	دکتری	استاد هیأت علمی دانشگاه	۱۹	۱۴۰۳/۱۰/۰۵
P9	استرالیا	۳۴	کارشناسی‌ارشد	فعال دانشگاهی در زمینه فساد	۰۸	۱۴۰۳/۱۰/۱۴
P10	عراق	۳۶	کارشناسی‌ارشد	داور ملی	۱۶	۱۴۰۳/۱۰/۲۱
P11	ایتالیا	۳۳	دکتری	داور ملی و دارای مسئولیت افتخاری در فیفا	۱۹	۱۴۰۳/۱۰/۲۳
P12	آمریکا	۳۰	دکتری	داور بین‌المللی	۲۲	۱۴۰۳/۱۰/۲۶
P13	قطر	۳۷	کارشناسی‌ارشد	داور بین‌المللی	۱۶	۱۴۰۳/۱۰/۳۰

معیارهای انتخاب

تجربه مدیریتی یا نظارتی در ساختار فوتبال کشور موردنظر

سابقه حضور در پرونده‌های فساد یا برخورد با آن (چه به‌عنوان شاهد، چه مسئول رسیدگی یا حتی متهم)

آشنایی با ساختار قانونی و نهادی فوتبال کشور مربوطه

نماینده‌گی طیف‌های مختلف جغرافیایی و نهادی در کشورهای منتخب

قابلیت مقایسه‌پذیری در سطح بین‌المللی

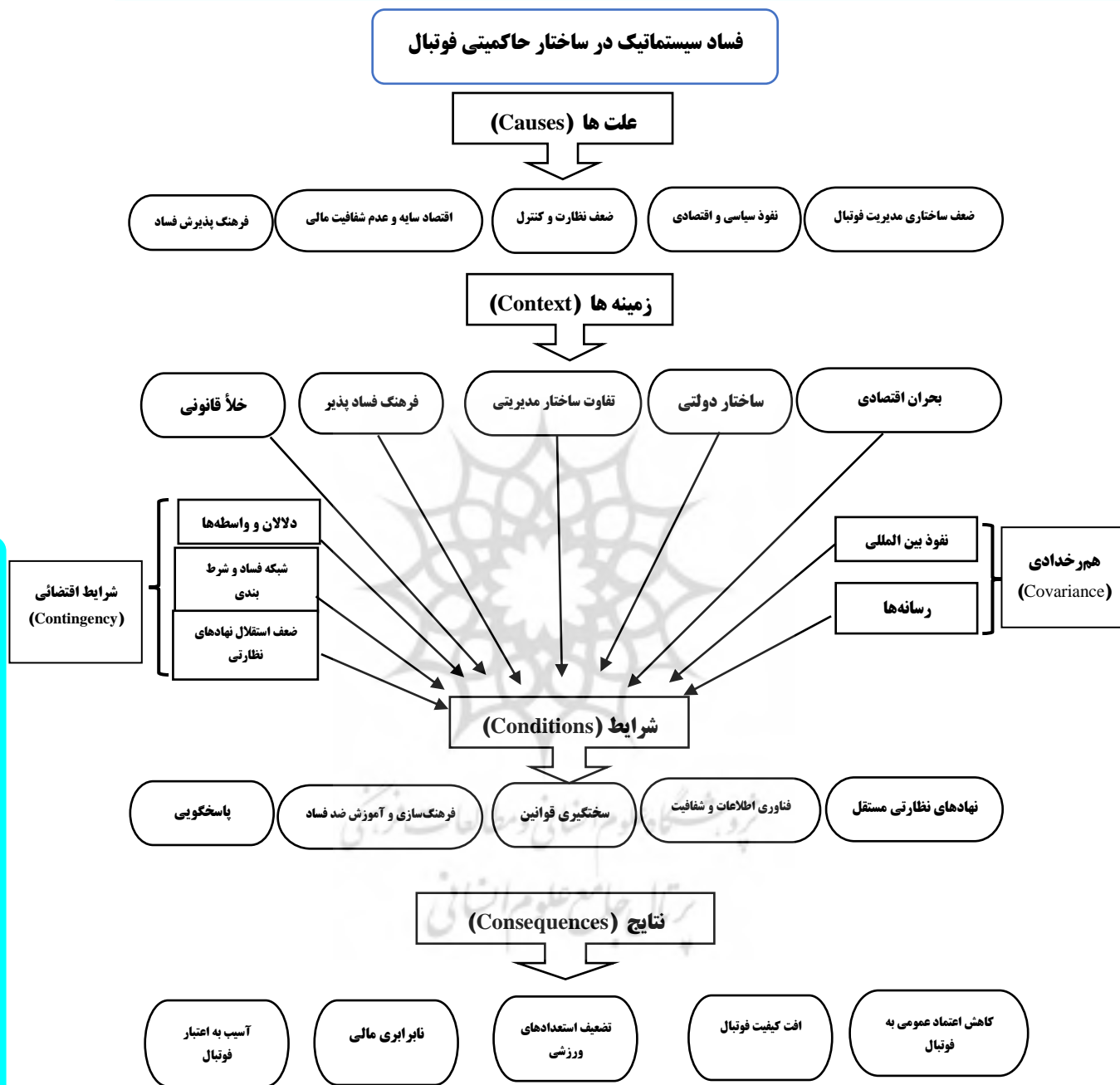
یافته‌ها

با انجام مصاحبه‌ها و بررسی کدهای خام به دست آمده از مصاحبه‌ها ۴۵۵ کد اولیه بدست آمد. در ادامه با بررسی کدهای اولیه و تعیین کدهای انتخابی پژوهش ۱۰ کد مانند: نظارت و کنترل، سیاست و نفوذ قدرت، ساختار مدیریتی و حاکمیتی، اقتصاد و سرمایه گذاری، فرهنگ و رفتار اجتماعی، ابعاد حقوقی و قضایی، بازیگران و عوامل فسادزا، شفافیت و پاسخگویی، تکنولوژی و فناوری اطلاعات و تبعات و پیامدهای فساد بدست آمد. در نهایت ۷ کد نظری که عبارتند از: ساختار معیوب حکمرانی در فوتبال، نفوذ سیاسی و بهره‌برداری ابزاری از فوتبال، شبکه‌های فساد مالی، مافیا و شرط‌بندی، فقدان نظارت موثر و شفافیت نهادی، ضعف عدالت قضایی و ناکارآمدی سازوکارهای برخورد با فساد، فرهنگ فسادپذیر و کم‌کاری در آموزش ضدفساد و پیامدهای اجتماعی و اخلاقی فساد فوتبالی به دست آمدند. پدیده محوری مستخرج از داده‌های مصاحبه‌ها فساد سیستماتیک در ساختار حاکمیتی فوتبال بود که بیشترین ارتباط را با کدهای نظری استخراج شده، توانایی تبیین و توضیح جامع و کامل پدیده فساد و پوشش‌دهنده کامل ابعاد ساختاری، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، و حقوقی بود. در جدول ۱ نمونه کدهای اولیه و انتخابی شده و نظری آورده شده است.

جدول ۱. نمونه‌ای از کدگذاری در رهیافت پدیدارشنونده (گلیسری)

Table 2. An example of coding in the emergent approach (Glissery)

کدگذاری باز Open coding				
کدگذاری نظری Theoretical coding	کدگذاری انتخابی Selective coding	مقوله‌ها Categories	گزاره‌ها و برچسب‌زنی Propositions and labeling	متن مصاحبه Interview transcript
		شفافیت مدیریتی	ضعف در مدیریت فوتبال	نبود سیستم‌های شفاف و قابل پیگیری در فرایندهای مالی، جذب بازیکنان، و قراردادهای زمینه را برای تخلفات فراهم کرده است.
ساختار معیوب حکمرانی در فوتبال	نظارت و کنترل	نبود شفافیت	عدم شفافیت مالی در نقل و انتقالات	بسیاری از نهادهای نظارتی یا در عملکرد خود ناکارآمد هستند یا تحت تأثیر قدرت‌های بیرونی عمل می‌کنند.
		فقدان نظارت مستقل	تأمین مالی ناپایدار	بسیاری از باشگاه‌های فوتبال ایران برای بقای خود به منابع مالی دولتی یا شبه‌دولتی وابسته‌اند که به سوءاستفاده مالی و تخصیص غیراصولی بودجه منجر می‌شود.
		شرط‌بندی غیرقانونی و تبانی	تأثیر شرط‌بندی بر نتایج بازی‌ها	ورود شرط‌بندی غیرقانونی به فوتبال ایران نقش مؤثری در ایجاد تبانی و نتایج ساختگی مسابقات داشته است.
		فساد در فوتبال	نفوذ مافیا در فوتبال	همچنین شبکه‌های مافیایی از خلأ قانونی برای تأثیرگذاری بر نتایج مسابقات سوءاستفاده می‌کنند.
		استفاده سیاسی از فوتبال	نفوذ سیاسی در فوتبال	در بسیاری از موارد، تصمیم‌گیری‌های مهم فوتبال ایران تحت تأثیر ملاحظات سیاسی قرار می‌گیرد که استقلال باشگاه‌ها و فدراسیون را تضعیف کرده است.
		مصونیت افراد فاسد در فوتبال	چرخه بسته فساد	مجازات جدی برای افراد فاسد وجود ندارد، این چرخه دوباره تکرار می‌شود. مدیران فاسد جای خود را به افراد جدیدی می‌دهند که همان مسیر را ادامه می‌دهند.
ضعف عدالت قضایی و ناکارآمدی سازوکارهای برخورد با فساد	ابعاد حقوقی و قضایی			فساد در فوتبال برخی کشورها مانند ایران و عراق یک چرخه بسته است که از ضعف نظارت شروع می‌شود، با ورود افراد ذی‌نفع و اجرای فساد ادامه پیدا می‌کند، و با پنهان‌کاری و نبود مجازات، دوباره تکرار می‌شود.

شکل ۱. مدل نهایی درخواستی از داده‌های پژوهش

Figure 1. The second final model derived from the research data

پس از واکاوی یافته‌های حاصل از کدگذاری مصاحبه‌ها و تحلیل آن‌ها و بررسی مقوله‌های مربوط به تحلیل فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران و با بررسی در دیگر کشورهای منتخب (آمریکا، استرالیا، ایتالیا، قطر و عراق) از جمله ساختار معیوب حکمرانی در فوتبال، نفوذ سیاسی و بهره‌برداری ابزاری از فوتبال، شبکه‌های فساد مالی، مافیای و شرط‌بندی، فقدان نظارت مؤثر و شفافیت نهادی، ضعف عدالت قضایی و ناکارآمدی سازوکارهای برخورد با فساد و فرهنگ فسادپذیر و کم‌کاری در آموزش ضدفساد مدل نهایی پژوهش ارائه شد. عوامل مختلف تأثیرگذار،

می‌توانند بر اساس بررسی استراتژی‌های ضدفساد ورزش فوتبال در کشورهای منتخب و از طریق راهبردهایی مانند: نهادهای نظارتی مستقل، فناوری اطلاعات و شفافیت، سخت‌گیری قوانین، فرهنگ‌سازی و آموزش ضدفساد و پاسخگویی به سیاست‌گذاران و مدیران ورزشی کمک کند تا متناسب با شرایط خاص هر کشور، راهبردهای هدفمند و کارآمدی برای کنترل فساد در فوتبال اتخاذ کنند. این مدل مفهومی به‌روشنی نشان می‌دهد چگونه عوامل گوناگون به شکل تعاملی باعث شکل‌گیری فساد سیستماتیک در فوتبال شده است. با توجه به اینکه پژوهش حاضر با استفاده از نظریه داده‌بنیاد گلگیری به مطالعه فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران پرداخته است. هدف این مطالعه شناسایی عوامل مؤثر در بروز و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران است. مدل پژوهش به کمک تکنیک C ۶ گلگیری (علت‌ها، زمینه‌ها، شرایط، شرایط اقتضایی^۱، هم‌رخدادی^۲ و نتایج^۳) تدوین شده و بر اساس داده‌های گردآوری‌شده از کشورهای ایران، آمریکا، ایتالیا، استرالیا، قطر و عراق شکل گرفته است که در شکل ۱ نشان داده شده است. یافته‌ها نشان داد که فساد در صنعت فوتبال ایران ماهیتی ساختاری و سیستماتیک دارد، با این حال نوع، الگو و شدت آن تحت تأثیر متغیرهای حکمرانی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، تفاوت‌های قابل‌توجهی را نشان می‌دهد. این تفاوت‌ها در طراحی مدل مفهومی و تدوین راهبردهای علمی و عملی برای پیشگیری و مهار فساد در این صنعت مورد توجه قرار گرفته است.

بحث

امروزه فوتبال علاوه بر اینکه یک ورزش است، به‌عنوان پدیده‌ای پیچیده در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی تأثیرگذار است و در بسیاری از کشورها به‌عنوان ابزاری برای نفوذ و اعمال قدرت مورد استفاده قرار می‌گیرد (چلمیس و همکاران، ۲۰۱۹). با توجه به این جایگاه، فساد در فوتبال به یکی از چالش‌های اساسی در مدیریت ورزشی و حکمرانی تبدیل شده است. در این پژوهش، با استفاده از رویکرد کیفی مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد گلگیری، فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران مورد بررسی قرار گرفته است.

در نتیجه تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش، مجموعه‌ای از عوامل کلیدی در بروز و تداوم فساد در صنعت فوتبال ایران شناسایی شد. کدهای محوری استخراج‌شده نشان می‌دهند که فساد در این حوزه ریشه در مؤلفه‌هایی همچون ساختار معیوب حکمرانی فوتبال، نفوذ سیاسی و بهره‌برداری ابزاری از ظرفیت‌های ورزشی، شکل‌گیری شبکه‌های فساد مالی و فعالیت‌های مرتبط با شرط‌بندی، فقدان نظارت مؤثر و شفافیت نهادی، ضعف در اجرای عدالت قضایی، ناکارآمدی سازوکارهای برخورد با تخلفات، و همچنین گسترش فرهنگ فسادپذیر و کم‌توجهی به آموزش‌های پیشگیرانه و ضدفساد دارد. یافته‌های این پژوهش، با شناسایی دقیق عوامل مؤثر در بروز و تداوم فساد در صنعت فوتبال ایران، بستری برای طراحی مداخلات هدفمند و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد فراهم می‌سازد. الگوی مفهومی حاصل می‌تواند توسط نهادهای ذی‌ربط از جمله فدراسیون فوتبال، وزارت ورزش و جوانان، و نهادهای نظارتی برای بازنگری در ساختار حکمرانی، تقویت سامانه‌های شفافیت و پاسخ‌گویی، و تدوین برنامه‌های آموزشی و فرهنگی در راستای پیشگیری از فساد مورد استفاده قرار گیرد. این یافته‌ها همچنین می‌توانند مبنایی برای توسعه دستور کارهای عملیاتی

¹ Causes

² Context

³ Conditions

⁴ Contingency

⁵ Covariance

⁶ Consequences

در حوزه مقابله با فساد در سطح کلان و نهادی در ورزش کشور باشند و می‌توانند منجر به تدوین یک الگوی مفهومی بومی از علل، پیامدها و راهکارهای کنترلی فساد در فوتبال ایران شوند که مبنایی نظری و اجرایی برای اصلاح ساختارها و تدوین سیاست‌های مقابله‌ای مؤثر فراهم سازد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد فرایند شکل‌گیری فساد در صنعت فوتبال ایران به طور نظام‌مند و در تعامل مجموعه‌ای از عوامل ساختاری، سیاسی، اقتصادی و نظارتی رخ می‌دهد. در مرحله شکل‌گیری، ضعف در ساختارهای حاکمیتی و دخالت‌های مستقیم سیاسی، به‌عنوان مهم‌ترین عامل‌های پیش‌زمینه‌ای فساد شناخته شدند. تمرکز شدید قدرت تصمیم‌گیری در نهادهای دولتی، وابستگی شدید مالی باشگاه‌ها به منابع دولتی، نبود شفافیت کافی در فرایندهای مدیریتی و مالی و همچنین ضعف اساسی در سازوکارهای نظارتی و قضایی، زمینه‌ای مساعد برای بروز فساد در فوتبال ایران ایجاد کرده است. از سوی دیگر، بررسی فرایند کنترل فساد نشان می‌دهد که نبود نهادهای نظارتی مستقل و مؤثر، ضعف در اجرای دقیق و بی‌طرفانه قوانین و مقررات و نیز غلبه فرهنگ تحمل فساد، مهم‌ترین موانع پیشروی اقدامات کنترل‌کننده در فوتبال ایران هستند. در مصاحبه به متخصصان دیگر کشورهای منتخب (عراق، قطر، ایتالیا، آمریکا و استرالیا)، روشن شد که گرچه فساد در فوتبال این کشورها نیز حضور دارد، اما فرایند شکل‌گیری و مکانیسم‌های کنترل آن متأثر از شرایط خاص نهادی، سیاسی و فرهنگی متفاوت هستند. در عراق، بی‌ثباتی سیاسی و ضعف شدید حاکمیت قانون، در قطر، بهره‌برداری سیاسی و دیپلماتیک از فوتبال، در ایتالیا، حضور شبکه‌های اقتصادی مافیایی و در کشورهای توسعه‌یافته مانند آمریکا و استرالیا، ضعف در نظارت بر بازارهای شرط‌بندی و معاملات مالی موجب شکل‌گیری فساد می‌شوند. با توجه به یافته‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که فساد در فوتبال ایران نه به‌عنوان مجموعه‌ای از تخلفات فردی، بلکه به‌عنوان پدیده‌ای سیستمی و نهادینه شده است که کنترل آن مستلزم اتخاذ رویکرد جامع و چندبعدی است. راهبردهای کنترل و پیشگیری مؤثر از فساد در صنعت فوتبال ایران باید شامل اصلاحات ساختاری در حکمرانی ورزش، تأسیس نهادهای مستقل و قدرتمند نظارتی، توسعه فناوری‌های شفاف‌سازی اطلاعات مالی و مدیریتی، و همچنین فرهنگ‌سازی فراگیر برای ترویج پاسخگویی و مقابله جدی با فساد باشد.

یکی از عوامل کلیدی و محوری که در فرایند شکل‌گیری و تداوم فساد در صنعت فوتبال ایران نقش اساسی ایفا می‌کند، ساختار معیوب حکمرانی است. ضعف ساختارهای حاکمیتی فوتبال شامل تمرکز شدید قدرت در دستان گروهی محدود از مدیران، فقدان پاسخگویی مناسب، دخالت‌های گسترده سیاسی در انتصابات، وابستگی مالی و مدیریتی شدید باشگاه‌ها و نهادهای فوتبالی به دولت و سرمایه‌گذاران خاص، و نیز نبود استقلال کافی در نهادهای نظارتی است. بر اساس بررسی‌های صورت‌گرفته در ارتباط با دیگر کشورهای منتخب در پژوهش مشخص شد ضعف در حکمرانی حتی در کشورهایی با نظام حقوقی و نظارتی پیشرفته مانند آمریکا و استرالیا نیز می‌تواند زمینه‌ساز فساد شود؛ با این تفاوت که در کشورهایی با ساختارهای دولتی یا شبه‌دولتی نظیر ایران، عراق و قطر، عمق و گستره فساد به دلیل ماهیت متمرکزتر و دولتی‌تر ساختار حکمرانی بسیار شدیدتر و عمیق‌تر است. برای کنترل و مهار مؤثر فساد در صنعت فوتبال ایران، اصلاح ساختارهای حکمرانی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. به طور مشخص، شکل‌گیری نهادهای مستقل نظارتی با اختیارات و منابع کافی، افزایش شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها و تراکنش‌های مالی، و همچنین طراحی و اجرای نظام‌های پاسخگویی دقیق، می‌تواند مسیر مؤثری برای پیشگیری و کنترل فساد در فوتبال کشور باشد. این یافته‌ها با ادبیات نظری و پژوهش‌های پیشین نیز همخوانی دارد. برای مثال، منصوری و همکاران (۲۰۲۲ و ۲۰۲۴) ضعف نهادی، وابستگی شدید به دولت و ناکارآمدی سیستم‌های نظارتی را از عوامل اصلی فساد در ساختار حکمرانی فوتبال ایران عنوان کرده‌اند که این تحلیل با داده‌های پژوهش حاضر کاملاً مطابقت دارد. هادلستون و کریسپ (۲۰۲۵) نیز با تأکید بر نبود استقلال ساختاری و استفاده سیاسی از فوتبال در قطر، اهمیت استقلال نهادی در پیشگیری از

فساد را برجسته کرده‌اند. از سوی دیگر، دی رانکو و لاورجنا (۲۰۱۵) در تحلیل فساد در فوتبال ایتالیا به تعامل بین گروه‌های مافیایی و نهادهای ورزشی اشاره کرده‌اند که تأییدی بر ماهیت ساختاری و سیستمی فساد است. همچنین نظریه فساد سازمان‌یافته (گارس و چادویک، ۲۰۱۱) نیز بر این موضوع تأکید دارد که فساد نه نتیجه تخلفات فردی، بلکه پیامد تعامل ساختارهای ضعیف نهادی با منافع گروه‌های قدرتمند است؛ این تحلیل نظری نیز با پدیده محوری شناسایی‌شده در پژوهش حاضر یعنی «فساد سیستماتیک در ساختار حکمرانی فوتبال ایران» همسو است. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران وابسته به میزان توانمندی در اصلاح ساختارهای نهادی و مدیریتی است. بنابراین، اجرای راهبردهای عملیاتی مبتنی بر استقلال نهادهای نظارتی، شفافیت مدیریتی و مالی و پاسخگویی دقیق در تمام سطوح مدیریتی ضروری است.

بالین‌حال، برخی پژوهش‌ها مانند فیلیپو (۲۰۲۱) با تمرکز بر فساد درون زمینی و رقابتی (مثل تبانی در بازی‌ها و دآوری)، فساد را بیشتر نتیجه شکست‌های فردی و ضعف در قوانین اجرایی می‌دانند تا یک پدیده ساختاری. این دیدگاه با یافته‌های پژوهش حاضر ناهمسو است، زیرا داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فساد در کشورهایی چون ایران، عراق و قطر، نه حاصل ضعف انضباط فردی، بلکه ناشی از ساختارهای ناکارآمد، روابط قدرت‌محور، و نبود نظارت شفاف است.

یکی دیگر از کدهای محوری که در تحلیل فرایند شکل‌گیری و تداوم فساد در صنعت فوتبال ایران برجسته شد، نفوذ سیاسی و بهره‌برداری ابزاری از فوتبال بود. در بستر فوتبال ایران، دخالت مستقیم سیاستمداران در انتصاب مدیران باشگاه‌ها و فدراسیون فوتبال، تخصیص منابع مالی بر اساس منافع سیاسی، تأثیرگذاری بر انتخابات و تصمیمات کلان ورزشی، و استفاده تبلیغاتی از نمادها و رویدادهای فوتبالی برای اهداف غیرورزشی، نقشی بنیادین در شکل‌گیری و گسترش فساد دارد. نتایج پژوهش حاضر، حاکی از آن است که چنین بهره‌برداری سیاسی از فوتبال موجب کاهش چشمگیر استقلال ساختاری و کارایی نهادهای فوتبالی شده است. مدیران ورزشی، تحت نفوذ سیاسی و در فقدان استقلال کافی، قادر به اتخاذ تصمیمات شفاف و حرفه‌ای نیستند که این امر به طور مستقیم باعث افزایش فساد، تبعیض و ناکارآمدی می‌شود. بررسی انجام‌شده در داده‌های مستخرج از مصاحبه‌ها در ایران و کشورهای دیگر از جمله عراق، قطر و ایتالیا نیز نشان داد که در این کشورها، فوتبال به طور مشابه در خدمت منافع سیاسی و اقتصادی حاکمان و نخبگان سیاسی قرار گرفته است. بر اساس شواهد به‌دست‌آمده، کنترل فساد ناشی از نفوذ سیاسی و استفاده ابزاری از فوتبال، مستلزم ایجاد چارچوب‌های نهادی و قانونی مشخص برای جداسازی حوزه مدیریت فوتبال از حوزه سیاست است. تقویت استقلال سازمانی باشگاه‌ها و فدراسیون‌ها، اصلاح مکانیسم‌های انتصاب مدیران از طریق فرایندهای شفاف و حرفه‌ای، و همچنین تدوین و اجرای قوانین بازدارنده در برابر مداخلات سیاسی در فوتبال می‌تواند نقش مؤثری در کنترل و پیشگیری از فساد ایفا کند. این یافته‌ها در همسویی کامل با مطالعات دی رانکو و لاورجنا (۲۰۱۵) در ایتالیا، هادلستون و کریسپ (۲۰۲۵) در قطر و میلنکوویچ (۲۰۲۴) درباره استفاده سیاسی و ایدئولوژیک از فوتبال دارند که همگی به تأثیر منفی نفوذ سیاسی بر سلامت نهادی فوتبال اشاره دارند. همچنین پژوهش منصوری و همکاران (۲۰۲۲) در ایران و گزارش دانشگاه دوک (۲۰۲۳) در خصوص فوتبال عراق تأکید می‌کنند که در کشورهای دارای بحران مشروعیت سیاسی، فوتبال اغلب جایگزین نهادهای رسمی شده و به ابزاری برای مشروعیت‌بخشی سیاسی تبدیل می‌شود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران تا حد زیادی وابسته به میزان استقلال ساختاری نهادهای فوتبالی از نفوذ سیاسی است و برای مقابله مؤثر با فساد، ضروری است.

یکی دیگر از عوامل کلیدی در تحلیل فرایند شکل‌گیری فساد در صنعت فوتبال ایران، وجود شبکه‌های سازمان‌یافته فساد مالی است. فساد در فوتبال ایران نه صرفاً در قالب تخلفات فردی، بلکه به صورت شبکه‌ای از روابط

غیررسمی، معاملات پنهان و تعاملات اقتصادی غیرشفاف رخ می‌دهد. این شبکه‌ها شامل گروه‌ها و افرادی با نقش‌های مختلف مدیریتی، اجرایی، مالی و رسانه‌ای هستند که به‌صورت هماهنگ در فعالیتهایی نظیر پول‌شویی، دست‌کاری و جعل قراردادها، سوءاستفاده از منابع مالی دولتی و درآمدهای نامشروع تبلیغاتی و حق پخش مشارکت دارند. در مرحله شکل‌گیری فساد، این شبکه‌های مالی توانسته‌اند از نبود شفافیت کافی، ضعف در نظارت بر تراکنش‌های مالی و فقدان استقلال نهادهای حسابرسی به‌عنوان بستر مناسب بهره‌برداری کنند. بررسی‌های انجام‌شده در پژوهش حاضر نشان داد که الگوی شکل‌گیری شبکه‌های فساد مالی در فوتبال ایران شباهت قابل‌توجهی به موارد بین‌المللی دارد. برای مثال، یافته‌های منصوری و همکاران (۲۰۲۴) درباره فساد مالی سیستماتیک در فوتبال ایران، مطالعه بورایمو و همکاران (۲۰۱۴) در خصوص رسوایی کالجیوولی در ایتالیا و اسناد پاناما (هاردینگ، ۲۰۱۶) و افشاگری‌های مربوط به فساد در فیفا (بریتانیکا، ۲۰۲۲)، همگی به وجود شبکه‌های سازمان‌یافته فساد مالی در سطوح مدیریتی و بین‌المللی فوتبال اشاره دارند. کنترل مؤثر و پیشگیری پایدار از این نوع فساد مستلزم ایجاد شفافیت مالی گسترده، استقرار سیستم‌های دقیق و مستقل حسابرسی و همچنین تقویت ظرفیت نظارتی نهادهای مربوطه است. بنابراین، اتخاذ سیاست‌های شفاف‌سازی مالی و تقویت استقلال نهادهای نظارتی ضرورتی اساسی برای کنترل فرایند فساد در صنعت فوتبال ایران به‌شمار می‌رود.

یکی از ابعاد مهم در فرایند شکل‌گیری فساد در صنعت فوتبال ایران، ظهور شبکه‌های مافیایی و فعالیتهای مرتبط با شرط‌بندی غیرقانونی است. تحلیل داده‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در فوتبال ایران شبکه‌های سازمان‌یافته مافیایی و جریان‌های شرط‌بندی غیرقانونی حضور عمیق و پیچیده پیدا کرده‌اند. این گروه‌ها از طریق نفوذ در لایه‌های مختلف فوتبال شامل داوران، بازیکنان، مربیان و مدیران باشگاه‌ها، توانسته‌اند نتایج مسابقات را به شکلی هدفمند و بر اساس منافع اقتصادی خود دست‌کاری کنند. این شبکه‌ها علاوه بر مختل کردن سلامت و اعتبار رقابت‌های ورزشی، زمینه مناسبی برای بروز فسادهای مالی و خشونت سازمان‌یافته نیز فراهم ساخته‌اند. نبود نظارت کافی و مؤثر بر فعالیتهای مرتبط با شرط‌بندی، وجود خلأهای قانونی و عدم قاطعیت در برخورد نهادهای ذی‌ربط، باعث تقویت قدرت و گستره این شبکه‌های غیرقانونی شده است. در تحلیل سایر کشورها، یافته‌های این پژوهش با مطالعات دی رانکو و لاورجنا (۲۰۱۵) و بورایمو و همکاران (۲۰۱۴) در مورد نقش برجسته مافیا در فوتبال ایتالیا، پژوهش هینگ و همکاران (۲۰۲۳) در زمینه گسترش شرط‌بندی و تأثیرات آن بر سلامت ورزش، و همچنین تحقیق بریکتل (۲۰۱۵) در خصوص افزایش فعالیتهای شرط‌بندی آنلاین در استرالیا، مطابقت کامل دارد. برای کنترل و مهار مؤثر فساد ناشی از مافیا و شرط‌بندی در صنعت فوتبال ایران، پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند که رویکردی ترکیبی و چندبعدی اتخاذ شود. همچنین ایجاد سازوکارهای نظارت مالی دقیق، ردیابی و کنترل مستمر جریان‌های مالی مرتبط با شرط‌بندی، تقویت همکاری‌های بین‌المللی برای مبارزه با جرایم سازمان‌یافته، و نیز اصلاح و دقیق‌سازی قوانین مرتبط با جرم‌انگاری فعالیتهای مافیایی و شرط‌بندی غیرقانونی در حوزه فوتبال امری حیاتی است.

یکی از عوامل کلیدی و تأثیرگذار در فرایند شکل‌گیری و استمرار فساد در صنعت فوتبال ایران، فقدان نظارت مؤثر و شفافیت نهادی است. تحلیل داده‌های کیفی پژوهش نشان داد که ضعف در وجود نظام‌های نظارتی مستقل، ناکارآمدی مکانیسم‌های شفاف‌سازی مالی و اداری، و نبود پاسخگویی مناسب از سوی نهادهای مدیریتی، اجرایی و قضایی ورزشی، منجر به ایجاد محیطی مبهم و غیرشفاف شده است. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، ضعف نظارتی به‌عنوان بستر اصلی و مستمر برای بروز فساد سیستمی در فوتبال ایران شناسایی شده است. به بیان دیگر، نبود استقلال کافی نهادهای نظارتی، وابستگی ساختاری آن‌ها به مراکز سیاسی و دولتی، و فقدان سازوکارهای شفاف و عملی برای پاسخگویی و گزارش‌دهی عمومی، از عواملی هستند که به‌شدت در تکرار و بازتولید فساد در این صنعت

مؤثر بوده‌اند. بررسی مطالعات نشان داد که چنین وضعی در نظارت و شفافیت نهادی در سایر کشورها نیز از عوامل مهم شکل‌گیری فساد است. برای مثال، تحلیل‌های پیلکه (۲۰۱۳) در زمینه اصول حکمرانی خوب، گزارش صندوق بین‌المللی پول (۲۰۱۶) درباره فقدان شفافیت مالی در نهادهای ورزشی و گزارش‌های مستند فدراسیون جهانی فوتبال (۲۰۲۰) در خصوص ضرورت اصلاحات نظارتی، همگی تأکید دارند که عدم وجود سازوکارهای شفاف و نظارت کارآمد، نقش بسزایی در تسهیل و تداوم فساد در فوتبال ایفا می‌کند. براین اساس، پژوهش حاضر تأکید می‌کند که برای کنترل و مهار فساد در صنعت فوتبال ایران، اصلاح و بازطراحی ساختارهای نظارتی و افزایش شفافیت نهادی، پیش‌نیازهای اساسی هستند. به طور مشخص، شکل‌گیری نهادهای مستقل و غیرسیاسی برای نظارت دقیق و مستمر بر فعالیت‌های مالی و اداری، به‌کارگیری فناوری‌های نوین و ابزارهای دیجیتال برای افزایش شفافیت و امکان رصد تراکنش‌های مالی، تقویت نظام‌های حسابرسی مستقل، و همچنین نهادینه‌سازی فرهنگ پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری در سطح مدیران و مسئولان فوتبالی از اقدامات ضروری برای کاهش و کنترل پایدار فساد در صنعت فوتبال کشور به شمار می‌روند.

از دیگر عوامل مؤثر در فرایند تداوم و تعمیق فساد در صنعت فوتبال ایران، ضعف عدالت قضایی و ناکارآمدی سازوکارهای رسیدگی به تخلفات است. تحلیل داده‌های کیفی این پژوهش نشان می‌دهد که در نبود اراده قاطع برای مقابله با متخلفان، عدم اجرای مؤثر عدالت و بی‌اعتباری نهادهای مسئول در برخورد با فساد، نوعی فضای مماشات و انفعال در برخورد با تخلفات شکل گرفته که خود به بازتولید ساختاری و سیستماتیک فساد منجر شده است. در موارد متعدد، تخلفات مالی، مدیریتی و اخلاقی در فوتبال ایران یا پیگیری نشده‌اند، یا با تأخیر، مصالحه، انکار نهادی و حتی در برخی موارد، با تطهیر رسانه‌ای مواجه شده‌اند. نبود سازوکارهای پاسخگویی سریع، مجازات‌های بازدارنده، استقلال قضایی در حوزه ورزش، و نفوذ گروه‌های ذی‌نفوذ بر تصمیم‌گیری‌های کمیته‌های انضباطی و داوری، از مصادیق بارز این چرخه معیوب هستند. چنین شرایطی منجر به تضعیف اعتماد عمومی، مشروعیت‌زدایی از نهادهای فوتبالی، و تقویت برداشت عمومی از مصونیت متخلفان شده است. مطابق یافته‌های پژوهش، این ناکارآمدی قضایی یکی از گلوگاه‌های حیاتی در چرخه فساد فوتبال ایران است. بررسی‌ها با سایر کشورها نیز این موضوع را تأیید می‌کند. برای نمونه، دی رانکو و لاورجنا (۲۰۱۵) در تحلیل ساختار فساد در فوتبال ایتالیا، به نقش مستقیم گروه‌های ذی‌نفوذ در تضعیف سازوکارهای قضایی اشاره دارند. گزارش رادیو ملی عمومی آمریکا (۲۰۲۲) نیز با بررسی پرونده‌های مربوط به میزبانی جام جهانی قطر، به ضعف پاسخگویی قضایی و عدم پیگیری مؤثر تخلفات پرداخته است. در ایران نیز، یافته‌های منصوری و همکاران (۲۰۲۲) نشان می‌دهد که نبود ساختار منسجم و مستقل برای پیگیری فساد، زمینه‌ساز تکرارپذیری و مزمن شدن این پدیده در فوتبال بوده است. بر اساس شواهد این پژوهش، کنترل فساد در فوتبال ایران بدون اصلاح جدی در نظام رسیدگی به تخلفات، ناممکن خواهد بود. استقلال بخشی به نهادهای انضباطی و داوری، تدوین رویه‌های شفاف دادرسی در حوزه ورزش، بازتعریف نقش نهادهای شبه‌قضایی در فوتبال، و ایجاد پیوند مؤثر میان نهادهای نظارتی و قضایی، از جمله پیش‌نیازهای اساسی برای اجرای عدالت ورزشی و بازسازی اعتماد عمومی هستند.

یکی از ابعاد کمتر پرداخته شده در فرایند شکل‌گیری و تداوم فساد در صنعت فوتبال ایران، بُعد فرهنگی و نرم‌افزاری آن است که در قالب فرهنگ فسادپذیر و ضعف آموزش‌های اخلاقی و ضدفساد نمود پیدا می‌کند. یافته‌های کیفی این پژوهش نشان می‌دهد که در فضای فوتبال ایران، نوعی عادی‌سازی و نهادینه‌سازی اجتماعی فساد شکل گرفته است؛ به‌گونه‌ای که بسیاری از بازیگران ورزشی، از مدیران و مربیان گرفته تا بازیکنان و هواداران، فساد را نه تنها امری مذموم، بلکه گاه به‌عنوان بخشی از سازوکار بقا یا پیشرفت حرفه‌ای تلقی می‌کنند. در چنین بستری، فقدان برنامه‌های آموزشی هدفمند در سطوح پایه‌ای و تخصصی، کم‌کاری نهادهای رسمی در تربیت اخلاق حرفه‌ای، و ناآگاهی گسترده نسبت به مصادیق فساد، به بازتولید فرهنگ فسادپذیر منجر شده است. نظام باشگاه‌داری، مدارس

فوتبال، فدراسیون‌ها و رسانه‌های ورزشی در ایران عمده‌تأ فاقده چارچوب‌های مشخص برای آموزش اصول اخلاقی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، و رفتارهای ضدفساد هستند. این خلأ تربیتی، باعث شده است تا هنجارهای رفتاری ناسالم در میان نسل‌های مختلف فعالان فوتبالی بازتولید شده و به یک هنجار پنهان بدل گردد. این یافته با نتایج مطالعات پیشین کاملاً همسو است؛ از جمله پژوهش محمودی و همکاران (۲۰۱۹) که به تبیین سازوکارهای رهاسازی اخلاقی و ضعف مسئولیت‌پذیری در فوتبال ایران پرداخته‌اند، و تحلیل برانگان و جولیانوتی (۲۰۱۸) که بر مشروعیت‌سازی ظاهری نهادها از طریق پدیده شستشوی ورزشی تأکید دارند. همچنین مطالعه متسون و همکاران (۲۰۱۷) در زمینه ابررودادهای ورزشی، بر نقش کم‌رنگ آموزش‌های اخلاقی و ناکارآمدی فرایند نهادینه‌سازی ارزش‌های ضدفساد اشاره دارد. در نتیجه، برای کنترل مؤثر فساد در فوتبال ایران، توجه به اصلاح فرهنگی و آموزش اخلاقی از اهمیت راهبردی برخوردار است. این اصلاح فرهنگی باید از طریق طراحی محتوای آموزشی ساختاریافته در مدارس و باشگاه‌های فوتبال، توسعه آموزش‌های رسانه‌ای آگاه‌ساز، توانمندسازی اخلاقی مربیان، داوران و مدیران، و نهادینه‌سازی اصول شفافیت و پاسخگویی در رفتار حرفه‌ای بازیگران ورزشی دنبال شود.

در پایان این پژوهش که با بهره‌گیری از رویکرد نظریه زمینه‌ای گلگیری به بررسی فرایند شکل‌گیری و کنترل فساد در صنعت فوتبال ایران پرداخته است، نتایج حاصل بر اهمیت راهبردی فوتبال به‌مثابه یک پدیده چندوجهی تأکید دارد؛ پدیده‌ای که کارکردهای آن فراتر از حوزه ورزش بوده و ابعاد ژئوپلیتیکی، فرهنگی، اقتصادی و دیپلماتیک گسترده‌ای را دربر می‌گیرد. با این حال، یافته‌ها نشان داد که در ایران، وجود فساد سیستماتیک در ساختار حکمرانی فوتبال، مانعی جدی در مسیر تحقق این ظرفیت‌ها به شمار می‌رود. تحلیل داده‌های کیفی پژوهش بیانگر آن است که عواملی همچون نفوذ گسترده نهادهای سیاسی در مدیریت فوتبال، فقدان شفافیت و پاسخگویی مالی، ضعف نظارت نهادی، ناکارآمدی سازوکارهای مقابله با فساد، و غفلت از تربیت اخلاقی بازیگران ورزشی، از جمله مؤلفه‌های اصلی در شکل‌گیری و تداوم فساد در فوتبال ایران هستند. در بررسی با کشورهایمانند قطر که با بهره‌گیری هدمند از فوتبال در مسیر سیاست خارجی و دیپلماسی نرم حرکت کرده‌اند، یا ایتالیا که با وجود سابقه فساد ساختاری، اقدامات مشخصی در جهت اصلاحات قضایی و نظارتی آغاز کرده‌اند، فوتبال ایران همچنان با بحران‌های مدیریتی و فقدان انسجام راهبردی مواجه است. این مقایسه نشان می‌دهد که بدون اصلاحات بنیادین در ساختار حکمرانی فوتبال، استقلال بخشی به نهادهای مدیریتی و نظارتی، شفاف‌سازی فرایندهای مالی، و بازتعریف سیاست‌های اخلاقی و آموزشی، نمی‌توان انتظار داشت که فوتبال به‌عنوان یک ابزار مؤثر در سیاست خارجی یا ارتقای قدرت نرم کشور ایفای نقش کند. از این منظر، پژوهش حاضر بر ضرورت تدوین و اجرای یک نقشه راه جامع برای بازسازی ساختار فوتبال ایران تأکید می‌کند؛ نقشه راهی که در آن مبارزه با فساد، نهادینه‌سازی شفافیت، استقلال نهادی، و توسعه دیپلماسی ورزشی به‌عنوان ارکان اصلی سیاست‌گذاری قرار گیرد. تنها از طریق چنین تحول ساختاری است که می‌توان فوتبال ایران را از وضعیت فعلی خارج کرده و به ابزاری راهبردی در ارتقای جایگاه بین‌المللی و تعاملات منطقه‌ای کشور تبدیل نمود.

باتوجه به یافته‌های پژوهش و شاخص‌های استخراج‌شده از مدل نهایی، مجموعه‌ای از توصیه‌های سیاستی و راهبردی برای مدیران، سیاست‌گذاران، متخصصان و مجریان صنعت فوتبال ایران ارائه می‌شود که می‌تواند زمینه‌ساز اصلاح ساختاری و کنترل مؤثر فساد در این حوزه باشد. نخست، ضروری است که ساختار حکمرانی فوتبال ایران مورد بازنگری اساسی قرار گیرد و مدل‌های مدیریتی نوین، حرفه‌ای و شفاف در آن استقرار یابد. در این راستا، بازطراحی ساختار فدراسیون فوتبال و باشگاه‌ها با تأکید بر سه اصل بنیادین استقلال نهادی، شفافیت عملکردی و پاسخگویی سازمانی توصیه می‌شود. جلوگیری قاطع از مداخلات سیاسی، امنیتی و جناحی در فرایندهای انتخاباتی، انتصابات و تصمیم‌گیری‌های کلان ورزشی، شرط اولیه برای تحقق این اهداف است. باتوجه به ضعف‌های نظارتی شناسایی‌شده در

فرایند پژوهش، به‌ویژه در ایران، پیشنهاد می‌شود نهاد تخصصی، مستقل و غیرسیاسی با اختیارات قانونی و اجرایی کافی تأسیس شود تا به‌صورت متمرکز بر ابعاد مختلف حکمرانی فوتبال نظارت داشته باشد. این نهاد می‌بایست بر قراردادهای کلان، تراکنش‌های مالی، فرایندهای تصمیم‌سازی و عملکرد مدیران ورزشی نظارت مؤثر و مداوم اعمال کرده و به‌عنوان مرجع پیشگیری، شناسایی و مقابله با فساد در فوتبال ایفای نقش نماید. همچنین، تقویت زیرساخت‌های فناورانه در جهت شفاف‌سازی و هوشمندسازی نظارت مالی از اهمیت بالایی برخوردار است. به‌کارگیری سامانه‌های پیشرفته حسابرسی دیجیتال، پلتفرم‌های تحلیل داده‌های مالی، سیستم‌های ردیابی تراکنش‌ها و الگوریتم‌های هوشمند کشف تبانی و شرط‌بندی غیرقانونی، می‌تواند ابزار مؤثری برای کشف و مهار جریان‌های مشکوک مالی در فوتبال کشور فراهم سازد. از منظر فرهنگی و تربیتی نیز لازم است برنامه‌های آموزشی فراگیر و مداوم در حوزه اخلاق حرفه‌ای، تعارض منافع، مسئولیت‌پذیری، و شناسایی مصادیق فساد در تمامی سطوح فوتبال از پایه تا سطح حرفه‌ای اجرا و نهادینه گردد. مربیان، داوران، بازیکنان، مدیران و کارکنان فدراسیون‌ها و باشگاه‌ها باید به‌طور مستمر با آموزش‌های اخلاقی و مقررات ضدفساد آشنا شوند. در سطح کلان نیز پیشنهاد می‌شود که تعامل فعال با کنفدراسیون‌های منطقه‌ای و سازمان‌های بین‌المللی ورزشی در دستور کار وزارت ورزش و فدراسیون فوتبال قرار گیرد تا از ظرفیت‌های دیپلماسی ورزشی برای ارتقای استانداردهای حکمرانی و مقابله با فساد بهره گرفته شود. در نهایت، رفع خلأهای قانونی موجود، تدوین مقررات صریح و الزام‌آور برای برخورد با تخلفات اخلاقی، مالی و مدیریتی، و الزام فدراسیون‌ها و باشگاه‌ها به انتشار عمومی قراردادهای عملکردها و حسابرسی‌های دوره‌ای از جمله اقداماتی است که می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در افزایش اعتماد عمومی و جلوگیری از بازتولید فساد در صنعت فوتبال ایران ایفا کند.

نتیجه‌گیری کلی و پیام مقاله

نتایج نشان داد که فساد در فوتبال نه صرفاً پدیده‌ای موردی، بلکه ساختاری، نظام‌مند و ریشه‌دار است که از تعامل پیچیده عوامل نهادی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ناشی می‌شود. پدیده محوری در این مطالعه، فساد سیستماتیک در ساختار حکمرانی فوتبال بوده است که در بستر عواملی چون ضعف نظارت، نفوذ سیاسی، ساختار مالی غیرشفاف، فرهنگ فسادپذیر، و مداخلات قدرت‌های فراملی تقویت می‌شود. مدل مفهومی ارائه‌شده بر مبنای رهیافت پدیدارشنونده گلیزری، راهبردهایی از جمله تقویت نهادهای مستقل نظارتی، بهره‌گیری از فناوری اطلاعات برای شفاف‌سازی، اصلاح قوانین، ارتقای آموزش ضدفساد، و نهادینه‌سازی پاسخگویی را به‌عنوان محورهای کلیدی مقابله با فساد معرفی کرده است. این مطالعه به‌روشنی بیان می‌دارد که اصلاح ساختار حکمرانی فوتبال، پیش‌نیاز اساسی برای برون‌رفت از چرخه فساد و بهره‌گیری راهبردی از ظرفیت‌های بین‌المللی این ورزش در عرصه دیپلماسی و توسعه ملی است.

محدودیت‌ها

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به دشواری دسترسی به افراد مطلع و آگاه در حوزه فساد فوتبالی در برخی کشورها، به‌ویژه در بافت‌های سیاسی بسته یا کشورهای با نظام‌های نظارتی محدود اشاره کرد. حساسیت موضوع فساد، امکان خودسانسوری صاحب‌شوندگان و محافظه‌کاری در ارائه اطلاعات نیز یکی از موانع جمع‌آوری داده‌های عمیق و شفاف بوده است. تفاوت‌های زبانی، فرهنگی و ساختاری میان کشورهای مورد مطالعه نیز فرایند تحلیل تطبیقی را با پیچیدگی‌هایی همراه ساخت. همچنین محدود بودن تعداد مصاحبه‌ها به ۱۳ مورد به دلیل چارچوب زمانی و تحقق اشباع نظری، می‌تواند قابلیت تعمیم گسترده نتایج را با محدودیت‌هایی مواجه سازد؛ اگرچه هدف پژوهش، نظریه‌پردازی زمینه‌مند و نه تعمیم آماری بوده است.

پیشنهاد برای مطالعات آتی

باتوجه به محدودیت‌های پژوهشی پیشنهاد می‌شود برای رفع محدودیت دسترسی به افراد آگاه، می‌توان از منابع بر خط (آنلاین) و شبکه‌های اجتماعی نیز استفاده نمود. همچنین جهت رفع محدودیت خودسانسوری، می‌توان از صاحب‌نظران و کارشناسان بین‌المللی برای مصاحبه استفاده کرد. علاوه بر آن برای برطرف کردن محدودیت مصلحت‌طلبی و عاقبت‌اندیشی، می‌توان با تأکید بیشتر بر محرمانه ماندن گفتگوها، مصاحبه‌ها را با چنین افرادی انجام داد و در نهایت پیشنهاد می‌شود جهت کاهش محدودیت دسترسی به منابع به روز، می‌توان از تحلیل محتوای رسانه‌ای جهت استخراج داده‌های مبتنی بر تجارب زیستی افراد بهره گرفت. باتوجه به یافته‌های این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده با تمرکز بر تحلیل سیاست‌گذاری‌های کلان بین‌المللی در مقابله با فساد فوتبالی، نقش فناوری‌های نوین نظیر بلاک‌چین در شفاف‌سازی فرایندهای مالی باشگاه‌ها، و بررسی تطبیقی نظام‌های قضایی ورزشی در کشورهای دارای ساختار دموکراتیک و اقتدارگرا انجام شود. همچنین پژوهش‌های آتی می‌توانند به تحلیل عمیق‌تر فرهنگ‌سازمانی در باشگاه‌ها و نقش آن در نهادینه‌سازی یا مقابله با فساد، ارزیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی ضدفساد در سطوح پایه ورزشی، و بررسی مدل‌های موفق نهادهای نظارتی مستقل در کنترل فساد در فوتبال بپردازند. بررسی نقش رسانه‌های مستقل و شبکه‌های اجتماعی در افشاکگری و کنترل فساد ورزشی نیز می‌تواند بُعد جدیدی به ادبیات موجود بیفزاید.

ملاحظات اخلاقی

رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی

از همه مصاحبه‌شونده‌ها رضایت شفاهی گرفته شد و تمام مسائل اخلاقی در پژوهش رعایت شد.

بیانیه استفاده از هوش مصنوعی

در این پژوهش از ابزار هوش مصنوعی استفاده نشده است.

منابع مالی

از منابع مالی سازمانی استفاده نشده است.

مشارکت نویسندگان

این پژوهش در راستای رساله مقطع دکتری نویسنده اول تنظیم شده است. نویسنده اول در طراحی پژوهش، جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل آماری، نگارش اولیه و نهایی مقاله، نویسنده دوم در ارائه مشاوره علمی، نظارت بر فرایند پژوهش، بررسی و ویرایش علمی مقاله، نویسنده سوم در راهنمایی در تدوین ساختار مقاله، بازبینی نهایی و اصلاحات محتوایی و نویسنده چهارم در ارائه مشاوره علمی، نظارت بر فرایند پژوهش و کمک به طراحی پژوهش همکاری داشتند.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

از تمامی مشارکت‌کنندگان این پژوهش در کشورهای مختلف که با ارائه تجربیات ارزشمند خود در انجام این پژوهش یاری‌رسان بودند، صمیمانه قدردانی می‌نماییم.

References

- Brannagan, P. M., & Giulianotti, R. (2018). Qatar, global sport and the 2022 FIFA World Cup. *In: Grix, J. (eds) Leveraging Legacies from Sports Mega-Events: Concepts and Cases. Palgrave Pivot, London.* 154–165. [https://doi.org/10.1057/9781137371188_14]
- Bricknell, S. (2015). Corruption in Australian sport. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 490, 1–11. [search.informit.org/doi/abs/10.3316/ielapa.950589477848535]

- Buraimo, B., Migali, G., & Simmons, R. (2016). An analysis of consumer response to corruption: Italy's Calciopoli scandal. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 78(1), 22–41. [<https://doi.org/10.1111/obes.12094>]
- Bond, D. (2014). Qatar World Cup: £3million payments to officials – corruption claim. *BBC*. [[Link](#)]
- Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2019). Multicriteria evaluation of football clubs: The Greek Superleague. *Operational Research*, 19(2), 585–614. [<https://doi.org/10.1007/s12351-017-0300-2>]
- Darvishi, A., Taheri, A., & Dosti, M. (2014). Factors of corruption in Iranian football. *Journal of Sport Management and Development*, 10(3), 190–204. [<https://doi.org/10.22124/JSMD.2021.5063>] [In Persian]
- Di Ronco, A., & Lavorgna, A. (2015). Fair play? Not so much: Corruption in the Italian football. *Trends in Organized Crime*, 18(3), 176–195. [<https://doi.org/10.1007/s12117-014-9233-9>]
- Duke University. (2023). Iraq: Football, identity, and statehood. *World Cup and World Politics Research Project*. [[Link](#)]
- Encyclopaedia Britannica. (2022). *2015 FIFA corruption scandal*. [[Link](#)]
- Ezekwesili, O. O. (2012). *Corruption, national development, the Bar, and the Bench*. Paper presented at the Nigeria Bar Association Conference, 28 August 2012, Abuja, Nigeria. [[Link](#)]
- Fédération Internationale de Football Association (FIFA). (2021). *FIFA global integrity report 2021*. Fédération Internationale de Football Association. [[Link](#)]
- Fjeldsgård, E. (2016). *Corruption in football: Mechanisms, actors and consequences*. [Master's thesis], University of Agder. [[Link](#)]
- Gorse, S., & Chadwick, S. (2011). The prevalence of corruption in international sport: A statistical analysis. *Coventry University Business School*. [[Link](#)]
- Graycar, A. (2015). Corruption: Classification and analysis. *Policy and Society*, 34(2), 87–96. [<https://doi.org/10.1016/j.polsoc.2015.04.001>]
- Hammed, S. (2014). *The costs of corruption: Strategies for ending tax on private sector-led growth. A report of the CSIS Project on Prosperity and Development*. Rowman & Littlefield, UK. [[Link](#)]
- Harding, L. (2016). What are the Panama Papers? A guide to history's biggest data leak. *The Guardian*. [[Link](#)]
- Hill, D. (2009). How Gambling Corruptors Fix Football Matches. *European Sport Management Quarterly*, 9(4), 411–432. [<https://doi.org/10.1080/16184740903332018>]
- Hing, N., Rockloff, M., & Browne, M. (2023). A bad bet for sports fans: The case for ending the “gamblification” of sport. *Sport Management Review*, 26(5), 788–812. [<https://doi.org/10.1080/14413523.2023.2260079>]
- Huddleston, A., & Crisp, P. (2025). Football, the 2022 Qatar World Cup, and sportswashing: Do Western perspectives recognise the dangers of Edward Said's concept of Orientalism in their approach? *Journal of Emerging Sport Studies*, 11. [[Link](#)]
- Igbuzor, O. (2008). Strategies for winning corruption: The anti-corruption war in Nigeria. *ActionAid Nigeria, Briefing Paper No. 2*. [[Link](#)]
- IMF. (2016). Corruption: Costs and mitigating strategies. *IMF Staff Discussion Note SDN/16/05*. [[Link](#)]
- Lotfi, R., & Essaoudi, M. (2024). Corruption in sport: Who corrupts whom, where, when, why and how? *International Journal of Information Technology and Applied Sciences*, 6(1), 11–21. [[Link](#)]

- Mahmoudi, A., Honari, H., Younesi, J., & Shahlaee Bagheri, J. (2018). Development of Corruption Patterns in Iran Football Industry: A Grounded Theory. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 16(38), 55-72. [Link] [In Persian]
- Mahmoudi, A., Honari, H., Younesi, J., & Shahlaei, J. (2019). Identifying the strategies and consequences of administrative health in the Iranian football industry. *Journal of Sport Management and Development*, 8(1), 16-30. [https://doi.org/10.22124/jsmd.1970.3436] [In Persian]
- Mansouri, H., Sadaghi Boroujerdi, S., Dickson, G., & Norouzi Seyed Hosseini, R. (2022). The corruption formation process in Iranian football. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 94(1), 1-10. [https://doi.org/10.2478/pcssr-2022-0001]
- Mansouri, H., Sadeghi Boroujerdi, S., Dickson, G., & Norouzi Seyed Hosseini, R. (2024). The financial corruption process in the Iranian football governance: A grounded theory. *Asian Journal of Sport History & Culture*, 3(1), 63-88. [https://doi.org/10.1080/27690148.2024.2337166]
- Masters, A. (2015). Corruption in sport: From the playing field to the field of policy. *Policy and Society*, 34(2), 111-123. [https://doi.org/10.1016/j.polsoc.2015.04.002]
- Matheson, V.A., Schwab, D., & Koval, P. (2017). Corruption in the bidding, construction, and organization of mega-events: An analysis of the Olympics and World Cup. (*Working Paper No. 1706*). *College of the Holy Cross, Department of Economics*. 259-282. [Link]
- Milenković, D., & Milenković, V. (2024). Football in contemporary society – Political and media aspects. *Physical Education and Sport Through the Centuries*, 11(2), 119-135. [https://doi.org/10.5937/spes2402119M]
- Mohammadi, M. (2024). Corruption and competition: The wrong goal in football. *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, 46(3), 209-253. [Link]
- Philippou, C. (2021). Anti-bribery and corruption in sport mega-events: Stakeholder perspectives. In *The sport mega-events of the 2020s: Governance, impacts and controversies*, 25(4), 115-132. [https://doi.org/10.1080/17430437.2021.1957836]
- Pielke, R. (2013). How can FIFA be held accountable? *Sport Management Review*, 16(3), 255-267. [https://doi.org/10.1016/j.smr.2012.12.007]
- Podliehaiev, K., Zarubei, V., Kuzmichova-Kyslenko, E., Rymarchuk, O., & Kyslenko, D. (2024). Types of corruption crimes in sports in the countries of the European Union. *Retos: Nuevas Tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación*, 55, 249-258. [https://doi.org/10.47197/retos.v55.103482]
- Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and government: Causes, consequences, and reform*. Cambridge: Cambridge University Press. [https://doi.org/10.1017/CBO9781139175098]
- Saintourens, T. (2024). The Calabrian mafia's hold on Milan's football stands. *Le Monde*. [Link]
- Seyed Bagheri, S.M., Norouzi Seyed Hosseini, R., Safari, M., & Sharifian, A. (2024). Identifying the factors affecting the development of the underground economy in the sports industry (Study of Iranian football). *Journal of Sport Management and Development*, 13(4), 52-82. [https://doi.org/10.22124/JSMD.2023.23244.2741] [In Persian]
- Sheikh Ismail, S.F. (2017). *How to conduct your literature review effectively*. Paper presented at the Academic Research Workshop, 29 March 2017, Pusat Islam, Universiti Utara Malaysia. [Link]
- Siddique, N.A. (2010). Combating corruption and managing integrity in Malaysia: A critical overview of recent strategies and initiatives. *Public Organization Review*, 10, 158-171. [https://doi.org/10.1007/s11115-009-0102-y]
- Sullivan, B. (2022). Qatar's World Cup is mired in controversy: Here's a guide to the biggest issues. *NPR*. [Link]

Zare, A., Heidarnejad, S., & Shiraali, R. (2016). The impact of mass media on the control of corruption in football. *Communication Management in Sport Media*, 3(4), 11–24. [Link] [In Persian]

